

İŞİTME ENGELLİ BİREYLERİN EĞİTİMİNDE ÖĞRETİMSSEL DÜZENLEMELER VE TÜRK İŞARET DİLİ KULLANIMI HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Pelin Piştav Akmeşe, Ege Üniversitesi pelinakmese@gmail.com

Nilay Kayhan*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi nilaykayhan@gmail.com

Özet

Eğitim-öğretim her birey için temel bir hak olup, bu süreçte bireyin performansını temel alan nitelikli uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Doğuştan veya sonradan oluşan işitme kaybına bağlı olarak işitme engelli öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla erken çocukluk, ilkökul, ortaokul, lise ve yükseköğretim kademesinde gerçekleşen uygulamaların niteliği önem arz etmektedir. İşitme engelli bireylerin eğitimlerinde öğretim programları, fiziksel düzenlemeler, materyaller, aile katılım düzeyi gibi birçok özelliğin yanı sıra öğretmenlerin işitme engelli bireylere etkili bir öğretim sunabilme becerileri ve mesleki yeterlikleri öne çıkmaktadır. Betimsel desende gerçekleşen bu çalışmada, işitme engelli bireylerin devam ettiği bir okulda görev yapan branş öğretmenlerinin, işitme engelli öğrencileriyle iletişim kurma biçimleri, işaret dili kullanımları ile öğretimsel düzenlemeleri gerçekleştirme becerilerine yönelik görüşleri incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanan verilerin analizi betimsel analiz tekniğiyle değerlendirilmiştir. Görüşler, "Erken müdahale, okul öncesi eğitim ve aile katılımı", "Yönlendirme, değerlendirme ve yerleştirme süreçleri-işbirliği", "Mesleki uygulamalar izleme çalışmaları ve nitelik" ve son olarak "Öğretmen eğitiminde mesleki yeterlik ve kanıt temelli uygulamalar" olmak üzere dört ana temada betimlenmiştir. Sonuç olarak öğretmenlerin çoğunlukla erken müdahale ve erken eğitime vurgu yaptıkları, özellikle Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi derslerinde işitme engelli öğrencilerin okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin gelişimini nasıl destekleyecekleri konusunda yöntem, teknik ve etkili uygulama örneklerine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ortaokul, Eğitim-öğretim, İşitme engelliler, Türk İşaret Dili (TİD), İşaret dili kullanımı

Önerilen Atıf Şekli:

Piştav Akmeşe, P. ve Kayhan, N. (2018). İşitme engelli bireylerin eğitiminde öğretimsel düzenlemeler ve Türk işaret dili kullanımı hakkında öğretmen görüşleri. M. A. Melekoğlu, (Ed.), *28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı* (s. 148-156) içinde. Eskişehir. ISBN: 978-605-80966-0-8

* Sorumlu yazar: Nilay Kayhan, Hasan Kalyoncu Üniversitesi nilaykayhan@gmail.com

İŞİTME ENGELLİ BİREYLERİN EĞİTİMİNDE ÖĞRETİMSSEL DÜZENLEMELER VE TÜRK İŞARET DİLİ KULLANIMI HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

GİRİŞ

Bir ülkenin eğitim öğretim uygulamalarının niteliği ile gelişmişlik düzeyi arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Nitekim üretken, sağlıklı nesiller yetiştirmek için günümüzde birçok ülkede öğretim programlarının özellikleri, öğretmen eğitimine dair düzenlemeler ile erişilebilirlik ve tam katılım ilkesi tartışılmaktadır (Organisation for Economic Cooperation and Development [OECD], 2018; Picard, 2004; United Nations Children's Funds [UNICEF], 2014). Ancak tüm bunların temelinde erken çocukluk ve okul öncesi dönemde çocukların eğitim ortamlarına katılması ve nitelikli uygulamalar yoluyla desteklenmesi yer almaktadır (OECD, 2018; Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Dolayısıyla akranlarından farklı gelişim özelliklerine sahip özel gereksinimli bireyler için "*erken tanı*" ve "*erken müdahale*" oldukça önemli olup, bu bireylerin nitelikli öğretimsel düzenlemeler yoluyla eğitim ortamlarına tam katılımlarının sağlanması gerekmektedir (Yoshinaga-Itano, Sedey, Coulter ve Mehl, 1998). Öte yandan nitelikli eğitim özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ortamına yerleştirilmesi ile biten bir süreç değildir. Aynı zamanda dil gelişimi, sosyal, bilişsel ve duyuşsal gelişim alanlarında desteklenmelerini sağlamak amacıyla bir takım öğretimsel düzenlemeler yapılması zorunludur. Ancak bu düzenlemelerin başarıya ulaşması ile çocuklarla doğrudan iletişim kuran ve öğretimin birincil sorumluluğunu taşıyan öğretmenlerin mesleki becerileri arasında doğrudan bir ilişki olduğu ifade edilmektedir (Kayhan, 2016; MEB, 2017; OECD, 2018; Piştav Akmeşe ve Kayhan, 2016; Salend ve Duhaney, 1999; Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2018).

İşitme engeli çocukların ev ortamındaki dil girdilerinin eksikliği, uzun vadede bilişsel ve dil gelişimi yönünden olumsuz bir etki oluşturmaktadır (Göl-Güven, 2016). Bir bakıma doğuştan veya sonradan oluşan işitme kaybına bağlı olarak işitme engelli bireylerin bilişsel, sosyal, duygusal, dil ve iletişim becerileri açısından destek gereksinimleri bulunmaktadır. Dolayısıyla işitme kaybı, öğrencilerin iletişim ve etkileşim süreçlerini doğrudan etkilediğinden, öğretmenlerin işitme engelli bireylerin eğitiminde kullanılan yöntemleri bilmesi ve etkili öğretim becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Piştav Akmeşe ve Kayhan, 2016). İşitme engeli olan bireylerin iletişim kurmak amacıyla kullandığı yöntemlerden biri olan işaret dili, tam ve kapsayıcı bir dildir. Dolayısıyla işitme engelli bireylerin eğitimlerinde görevli öğretmenlerin işaret dilini biliyor ve öğretimde kullanıyor olmaları, derslerin akademik erişilebilirliği ve öğrencilerin katılımı açısından önem taşımaktadır (Akmeşe ve Kayhan, 2018).

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, yöntemi, katılımcıların özellikleri ile verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Amaç

Araştırmanın genel amacı işitme engelli öğrencilerin devam ettiği bir ortaokulda görevli öğretmenlerin, eğitim öğretim uygulamalarında işaret dili kullanımı ile ilgili süreçte yaptıkları

öğretimsel düzenlemelere yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda, şu sorulara cevap aranmıştır:

İşitme engelliler ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin,

- a) öğretimi planlama
- b) öğretimi uygulama ve
- c) öğretimi, işitme engelli öğrenciyi ve kendisini öğretimsel düzenlemeler, dersin sunumu açısından değerlendirmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Çalışma betimsel desenlenmiş, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır (Bogdan ve Biklen, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Katılımcılar

Çalışmaya katılan 8 branş öğretmenin demografik bilgilerine Tablo1'de yer verilmiştir.

Çalışmaya katılan 8 branş öğretmenin demografik bilgileri incelendiğinde yaş ortalaması 37.5, 6'sı kadın, 2'si Türkçe ve 2'si fen bilgisi diğerlerinin görsel sanatlar, matematik bilişim teknolojileri, sanat alanına yönelik ders öğretmeni oldukları, tümünün lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. İşaret dilini nasıl öğrendikleri incelendiğinde 8 öğretmenden 1 aydan az süreli 40 saat kurs alan 2 kişi, 1 ay süreli 80 saatlik hizmet içi eğitim alan 1 kişi, 1 ay süreli 80 saatlik kursu halk eğitim merkezinden alan 1 kişi ve 1-2 ay arası sürede 120 saatlik halk eğitim kursu alan 4 öğretmen olduğu belirlenmiştir. Fen bilgisi öğretmeni (12 yıl) ve fen bilgisi (8 yıl) öğretmenlerinin uzun süredir işaret dili ile öğretim yaptıkları dikkati çekerken, tüm öğretmenlerin sanat, spor etkinliklerini, materyal kullanımında somut örnekleri, internette mobil uygulamaların kullanımında yeterlik sahibi olduğu, ayrıca işitme engelliler ve eğitimlerine yönelik akademik makale ve bilimsel çalışmaları oldukça yakından takip ettikleri belirlenmiştir.

Ortam

Çalışma, işitme engelli öğrencilerin devam ettiği İzmir ili Bornova ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi bir devlet okulunda gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerle yüz yüze gerçekleşen görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular katılımcılara aynı sıra ile yöneltilmiş, katılımcıların o soruya ilişkin görüş ve önerileri birinci araştırmacı tarafından yazılı ve ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Yüz yüze görüşmeler sırasında veri toplama aracı olarak uzman görüşüne dayalı hazırlanan 9 demografik bilgi, 15 açık uçlu sorunun yer aldığı görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın her iki yazarı da özel eğitim alanında doktora derecesine sahip, yükseköğretim kurumunda akademisyen olarak çalışmaktadır. İki yazar da Türk İşaret Dili eğitimi almış olup, bu alanda lisans düzeyinde dersler yürütmektedirler.

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

	Ortalama±SS	MinMaks.
Yaş ortalaması	37.50±7.80	25-49
Cinsiyet	F	%
Kadın	6	75
Erkek	2	25
Eğitim Durumu		
Lisans	8	100
Branş		
Türkçe	2	25
Fen Bilgisi	2	25
Görsel Sanatlar	1	12.5
Bilişim Teknolojileri	1	12.5
Teknoloji ve Tasarım	1	12.5
Matematik	1	12.5
İşaret dili eğitimini nerede ve kaç saat kursa alma durumu		
1 aydan az 40 saat	2	25
1 ay Hizmet İçi Eğitim (MEB) 80 saat	1	12.5
1 ay Halk Eğitim Kursu 80 saat	1	12.5
1-2 ay arası Halk Eğitim Kursu 120 saat	4	50
Kaç yıldır işaret dili ile öğretim uygulaması yapma durumu		
1yıl	2	25
2 yıl	2	25
3-5 yıl arası	2	25
5-10 yıl arası	1	12.5
10 yıl ve üzeri	1	12.5
İşitme engelli öğrencilerinizin eğitiminde en sık başvurduğunuz etkinlik alanı		
Yaratıcı drama, sanat etkinlikleri	7	87.5
Müzik ve spor etkinlikleri resim, heykel, oyunlar vb.	8	100
Mesleki uygulamalarda en çok başvurulan kaynaklar		
Akıllı tahta	8	100
İnternet (EBA, uzmanların hazırladığı siteler, işaret dili kullanımına yönelik mobil uygulamalar)	8	100
Müzik enstrümanları, oyun materyalleri, ders araç gereçleri vb.	8	100
Yazılı ve basımı yapılan akademik makaleler, okuma materyalleri	8	100

Odyoloji ve konuşma bozuklukları uzmanı olan ilk araştırmacı, işitme engelli bireylerde tanılama, rehabilitasyon süreci, işitme engelli bireylerin eğitimleri ve işaret dili alanında uygulamalı çalışmalar ve klinik çalışmalar yürütmekte, ikinci araştırmacı ise özel gereksinimli bireylerin eğitimleri, birlikte öğretime dayalı uygulamalar, genel eğitim öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin işbirliği süreçleri, öğretimsel düzenleme ve bireyselleştirilmiş eğitim

programlarının hazırlanması konularında uygulamalı çalışmalar yürütmektedir. Görüşme formunun hazırlanmasında genel eğitim okullarında sınıf öğretmenliği deneyimi bulunan, özel eğitim doktora derecesine sahip, işitme engeli olan okuyucuların okuma becerileri, işitme engelli bireylerin okuma süreçlerinde Türkçenin ve Türk İşaret Dilinin biçim-sözdizim özellikleri, okul öncesi ve ilkokul döneminde BEP, öğretimsel düzenlemeler alanında çalışan TİD eğitimi almış bir uzman ile özel eğitim alanında doktora derecesine sahip, özel eğitim bölümünde görev yapan yaklaşık 10 yıldır öğretmenlik uygulama derslerini yürüten, lisans ve lisansüstü dersler veren uzmanın görüşleri alınmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler yazarlar tarafından 2017-2018 eğitim öğretim dönemi bahar yarıyılında gerçekleştirilmiş olup, görüşme formunda yer alan soruların anlaşılabilir, yönlendirici olmaması, farklı türde olması ve belirli bir mantık çerçevesinde düzenlenmesi ilkelerine dikkat edilmiştir (Ergenekon, 2007). Araştırmacılar görüşme sırasında yansız davranma ve süreci kontrol etme ilkelerini dikkate almışlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Okulda idareci olan bir öğretmenin bireysel kullandığı, iki masanın, iki evrak dolabının ve bilgisayarın bulunduğu odada yapılan görüşmeler süresince, ders arası ve diğer zamanlarda rahatsız edilmemesi amacıyla idare görüşme gün ve saatleri konusunda bilgilendirilmiştir. Görüşmeler sessiz ve fiziki koşulları uygun bir ortamda, ortalama 30-45 dakika aralığında sürmüştür. Öğretmenler görüşme öncesinde bilgilendirilmişler ve izin veren 5 öğretmenin ses kaydı alınmıştır.

Verilerin Analizi

İşitme engelliler ortaokulunda görev yapan 8 öğretmenin işitme engelli bireylerin eğitimi, eğitim öğretim uygulamalarında materyal, öğretim programı, akademik ve sosyal uyarlamalar, öğretmenlerin TİD kullanımı, işaret dili ile öğretim yaparken yaşadıkları sorunlar, çözüm önerileri, öğretmenlik mesleğini tercih eden personelin hizmet içi ve hizmet öncesi eğitim döneminde işitme engelli öğrencilerle çalışma yeterliklerinin desteklenmesi ile ilgili görüşlerinin bütünsel bir biçimde analiz edilmesi amacıyla betimsel analiz tekniği kullanılmıştır (Akay, Uzuner ve Girgin, 2014). Görüşmelerden elde edilen veriler ayrıntılı görüşme formu üzerinde her katılımcı öğretmene Ö1, Ö2, Ö3, Ö4 ... Ö8 şeklinde harf kodu ile numara verildikten sonra betimsel indeks, betimsel veriler, görüşmeci yorumu ve sayfa bölümlerine işlenmiş, yazılı biçime dönüştürülmüştür (Bogdan ve Biklen, 2007). Ardından bu yazılı kayıtlar bilgisayar ortamına aktarılarak, kodlama ve analiz işlemleri gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Bu kısımda araştırmanın bulgularına yer verilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden oluşan çalışmanın bulguları "*Erken müdahale, okul öncesi eğitim ve aile katılımı*"; "*Yönlendirme, değerlendirme ve yerleştirme süreçleri-işbirliği*", "*Mesleki uygulamalar izleme çalışmaları ve nitelik*" son olarak "*Öğretmen eğitiminde mesleki yeterlik ve kanıt temelli uygulamalar*" olmak üzere dört ana tema ve 9 alt temada betimlenmiştir.

Tablo 2. Verilerin Analizi Sonucu Ana ve Alt Temalar

	F	%
1. Erken müdahale, okul öncesi eğitim ve aile katılımına yönelik ilişkin görüşler		
1.1. Ailenin fark etmesi ve tıbbi desteğin niteliği ile ilgili görüşler	8	100
1.2. RAM'dan gelen raporlar ve yerleştirmeye ilişkin görüşler	7	87.5
2. Yönlendirme, değerlendirme ve yerleştirme süreçleri-işbirliğine ilişkin görüşler		
2.1. Erken tanı, cihazlandırma, değerlendirme ve yerleştirme sürecinde izleme çalışmaları	8	100
2.2. Tıbbi ve eğitsel süreçte görevli personelin alan bilgisini paylaşımlarına yönelik sistem önerisi	5	62.5
3. Mesleki uygulamalar, izleme çalışmaları ve niteliğe ilişkin görüşler		
3.1. Okulda ve okul dışı öğrenme süreçlerinin niteliğine ilişkin görüşler	6	75
3.2. Öğretim programı, etkili müdahale yaklaşımları ve öğretmen eğitimlerinin niteliği ile ilgili görüşler	8	100
4. Öğretmen eğitiminde mesleki yeterlik ve kanıt temelli uygulamalara ilişkin görüşler		
4.1. Özel eğitim alanında nitelik sorunu ve meslektaş işbirliğine ilişkin görüşler	8	100
4.2. İşitme engelli bireylerin eğitiminde hesap verilebilirlik ve personel eğitimindeki eksiklerin uygulamalara etkisi	6	87.5
4.3. Meslek öncesi ve iş başında öğretmen eğitimlerinin, gereksinim temelli planlanmasına ilişkin görüşler	8	100

Tablo 2'de görüldüğü gibi öğretmenlerin işitme engelli çocuklarla çalışırken yoğun olarak erken müdahale, aile katılımı, doğru tanı ve yerleştirme süreci ile etkili uygulamalara yönelik dikkat çektikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerden **Ö1 (Türkçe)** "Öncelikle ailelerin çocuklarının tanılama ve yerleştirme süreçlerindeki bilgi ve farkındalık düzeyi önemli ve **Ö3 (Fen Bilgisi)** İşitme engelli öğrencilerin doğru tanı ve yerleştirme süreçleri ne kadar nitelikli olursa olsun, izleme, değerlendirme ve bireyin gereksinimine yönelik etkili öğretim öne çıkıyor. Örneğin, işaret dili kullanımı konusunda hizmet içi eğitimler yeterli değil, materyaller eksik ve biz genelde işaret dili eğitimlerini bireysel olarak kursa gidip destekledik" şeklinde görüş bildirmişler, mesleki uygulamaların niteliği ile izleme çalışmalarına değinmişlerdir.

Öğretmen eğitimi ile ilişkili olarak planlama, öğretimi uygulama ve değerlendirme becerilerine de dikkat çeken öğretmenler, uygulamaların okulda ve okul dışı ortamlarda nitelikli bir biçimde yapılması ile ilgili teknoloji kullanımına vurgu yapmışlardır. Öğretmenlerden **Ö7 (Fen Bilgisi)** "İşaret dili ile teknoloji kullanımı işitme engelli bireylerin eğitiminde oldukça önemli. Öğretmenlerin teknoloji kullanımı konusunda hizmet içi eğitimler ve günümüzdeki bilimsel gelişmeleri izlemeleri oldukça önemli. Ayrıca BEP ve öğretimsel düzenleme konusunda öğrenci doğru değerlendirme performans alımının önemli olduğunu düşünüyorum." şeklinde görüş bildirerek, teknolojinin okul dışı öğrenme ortamlarının niteliği üzerindeki olumlu etkisine dikkat çekmişlerdir.

Çalışmanın bir diğer öne çıkan bulgusu ise öğretmenlerin programdaki içeriği, öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda uyarlama becerileri ile ilişkilidir.

Ö2 (Matematik) *“Matematik ve fen dersi için sadeleştirme ve programı, alan öğretmenleri ile birlikte ama çocuğun gereksinimi ve düzeyine göre gözden geçirme çalışmalarını yapıyorum. Bu daha verimli bir öğretim süreci oluşmasına imkan tanıyor.”* şeklinde görüş belirten matematik öğretmenin, özel eğitim ve branş öğretmenleri arasındaki işbirliğine vurgu yaptığı dikkati çekmektedir.

Çoğunlukla ailenin fark etmesi, tıbbi ve eğitsel değerlendirmenin niteliği, izleme ve değerlendirme çalışmalarında işbirliği, meslek öncesi eğitimler ve iş başında eğitimlerin niteliğine değinen öğretmenlerin görüşlerinde öne çıkan bir diğer bulgu ise, işaret dilini öğretim amaçlı kullanım yeterliklerinin mesleki uygulama sürecinde geliştiği, bu nedenle öğretmenlerin işaret dili eğitimlerini alırken süre, katılımcılar, uygulama örnekleri yanı sıra özel eğitim alan uzmanlarınca işitme engelli bireylerin eğitim öğretimi konusunda deneyimi olan kişilerce verilmesi yönünde görüşleridir.

TARTIŞMA

Akranlarına göre farklı gelişim özelliklerine sahip öğrenciler için eğitim ortamlarında öğretmen ve öğrenciye sağlanan destek hizmetlerin niteliği ile etkili öğretim uygulamaları önem taşımaktadır. Etkili bir öğretim sürecinin gerçekleşmesinde öğretmenlerin lisans eğitim programlarında aldıkları dersler ve bu derslere dair kazandıkları beceriler önem taşımaktadır (Kayhan, 2016; OECD, 2018; Picard, 2004). Mesleğe geçiş öncesi alan bilgisi açısından özellikle uygulama ağırlıklı ve etkili örnekleri görerek mezun olan adayların, mesleğe başladıklarında derslerini planladıkları, içerikleri erişilebilir bir biçimde öğretim tasarımları oluşturdukları, sınıflarındaki öğrencilerin var olan performanslarını gerçekçi bir biçimde belirleyebildikleri, alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinden yararlandıkları ifade edilmektedir (Aydın ve Acat, 2014). Benzer şekilde bu çalışmada işitme engelli öğrencilerin devam ettiği okullarda görev yapan öğretmenlerin de öğretimi planlama ve uygulama ile TİD kullanımına yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde eğitim gereksinimleri olduğu, işaret dilini öğretimde uzun süredir kullanan öğretmenlerin mesleki yeterlik duyularının daha fazla olduğu görülmektedir. Türkçe, matematik, fen bilgisi branş öğretmenleri bu tür derslerde daha zorlanıldığını, görsel sanatlar, müzik, teknoloji ve tasarım derslerinde ise somut örneklerin var olması, görsel uyarıların yoğunluğuna bağlı olarak işitme engelli öğrencilerle daha kolay iletişim kurduklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmanın bir diğer çarpıcı bulgusu, lisans eğitim süresince alınan derslerin okul ve okul dışı öğrenmeye katkısı yönündeki öğretmen görüşleridir. Okullarda TİD kullanımını özellikle materyal ve web tabanlı uygulamalar konusunda yetersiz olduğunu dile getiren öğretmenler, lisans dönemlerinde öğretime yönelik temel ve işitme engelli çocukların öğretiminde kullanılarak uygulamalı biçimde işaret dili eğitimi verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Atama koşullarında işaret dili yeterliği olan öğretmenlerin işitme engelli öğrencilerin devam ettiği okullarda görevlendirilmesinin önemine dikkat çeken katılımcılar, TİD'i etkin kullanan öğretmenlerin

mesleğe başladıklarında işitme engelli öğrenciler ile etkili iletişim kurabileceklerini belirtmiş, öğretimsel düzenleme ve BEP hazırlama konusunda yeterli olabileceklerine vurgu yapmışlardır. Mevcut durumda eğitim fakültelerinde 2015-2016 yılı itibariyle özel eğitim öğretmenliği lisans programında 3. dönemde 2 kredi 4 AKTS'lik Türk İşaret Dili dersi okutulmaktadır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından bir takım değişiklikler yapılarak 2018-2019 yılından geçerli olan mevcut özel eğitim öğretmenliği lisans programında ise Türk İşaret Dili dersi, aynı şekilde Alan Eğitimi dersi olarak ancak 2 kredi 3 AKTS şeklinde yer almaktadır (YÖK, 2018).

İşitme engelli bireylerle çalışan öğretmenler ve işaret dili eğitimlerine katılan öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde özel eğitim, dil gelişimi, BEP hazırlama, etkili öğretim becerileri konusunda eğitim gereksinimleri olduğunu dile getiren katılımcılar, işitme engelliler okullarında materyal eksikliğine dikkati çekmişler, aile ve öğretmenlere uygulamalı olarak eğitimlerin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. İşitme engelli çocuklarda geç tanılama ve geç cihazlanmaya bağlı olarak, dil gelişimi açısından kritik dönem becerilerindeki eksiklerin giderilmesi açısından TİD'in öğretim amaçlı kullanımı ile ilgili, öğretimsel düzenleme örneklerinin yer aldığı öğretmen eğitimleri düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Akay, E., Uzuner, Y., & Girgin, Ü. (2014). Kaynaştırmadaki işitme engelli öğrencilerle gerçekleştirilen destek eğitim odası uygulamasındaki sorunlar ve çözüm gayretleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 2 (2), 43-68.
- Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2018). Türk işaret dili dersini alan öğretmen adaylarının görüşlerine göre okul öncesi dönemde işaret dili öğretimi, *2nd International Congress on Early Childhood Intervention (ICECI2018)*, 29 mart- 1 Nisan 2018, Antalya.
- Aydın, H., & Acat, B. (2014). Etkili öğretmen. B. Acat, (Ed). *Etkili öğretim yöntemleri: Araştırma temelli uygulama*, (ss.2-33) (Sekizinci Basım) içinde. Ankara: Nobel Yayınevi
- Bogdan, C. R., & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education*. Boston: MA: Allyn ve Bacon.
- Ergenekon, Y. (2007). *Nitel araştırmalarda görüşme*. Ankara Üniversitesi Eğitim Semineri Sunumu, Ankara.
- Göl-Güven, M. (2016). İşitme engelli olan çocukların Türk İşaret Dili (TİD) edinimini destekleyici eğitim malzemeleri geliştirme çalışması. E. Arık (Ed.), *Ellerle konuşmak Türk işaret dili araştırmaları* içinde (ss. 445-469). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kayhan, N. (2016). *Birlikte öğretim yaklaşımlarından bir öğretim yapan bir gözlemci modelinin kaynaştırma ortamlarındaki sınıf öğretmenlerinin etkili öğretim becerilerine etkisi*

- (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Ankara.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/06172441_Ygretmenlik_Meslegi_Genel_Yeterlikleri.pdf
- OECD. (2018). *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. OECD Publishing: Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>
- Picard, C. (2004). *Strategies for effective teaching in the twenty first century: A supplement for special education*. Louisiana Teacher Assistance and Assessment Program. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED497756.pdf> adresinden elde edildi.
- Piştav Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2016). Opinions of the teachers about the communication modes/approaches used in the education period of the hearing impaired children who are educated at pre-school level. *Ege Journal of Education*, 17 (2), 296-332.
- Salend, J. J., & Duhaney, L. M. G. (1999). The impact of inclusion on students with and without disabilities and their educators. *Remedial and Special Education*, 20 (2), 114 - 126.
- Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları, yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*. Ankara: Morpa Yayıncılık.
- UNICEF. (2014). *Access to school and the learning environment II-Universal design for learning*. http://education.org/sites/default/files/uploads/booklets/IE_Webinar_Booklet_11pdf
- Yıldırım, A., & Şimşek. H. (2008), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (7.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yoshinaga-Itano, C., Sedey, A. L., Coulter, D. K. & Mehl, A. L. (1998). Language of early-and later-identified children with hearing loss. *Pediatrics*, 102 (5), 1161-1171.
- YÖK. (2018). *Özel eğitim öğretmenliği lisans programı*. 7.10.2018 tarihinde Yükseköğretim Kurulu http://www.yok.gov.tr/documents/10279/41805112/Ozel_Egitim_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf adresinden alındı.